

Instytut Pamięci Narodowej - Poznań

<https://poznan.ipn.gov.pl/pl7/aktualnosci/194254,V-Wielkopolskie-Forum-Pamieci-Narodowej-Zaglada-istnien-niew-artych-zycia-Od-Fort.html>
28.04.2024, 16:38

V Wielkopolskie Forum Pamięci Narodowej „Zagłada istnień (nie)wartych życia. Od Fortu VII w Poznaniu do Zamku Śmierci Hartheim” - Poznań, 9 grudnia 2023

9 grudnia 2023 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” w Poznaniu odbyła się piąta edycja Wielkopolskiego Forum Pamięci Narodowej, którego głównym organizatorem jest Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu. Partnerem tegorocznego wydarzenia było Stowarzyszenie Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych z siedzibą w Poznaniu.

Forum od lat cieszy się dużym zainteresowaniem uczestników z uwagi na jego edukacyjny i społeczny charakter oraz tematykę poruszanych na nim zagadnień. W tym roku tematem przewodnim spotkania były zbrodnie niemieckich narodowych socjalistów dokonane na tych najsłabszych: pacjentach szpitali psychiatrycznych i domów opieki, a także wycieńczonych więźniach obozów koncentracyjnych. W tym roku gościem specjalnym forum był Mag. Florian Schwanninger (Dyrektor Miejsca Nauki i Pamięci Zamku Hartheim).

Spotkanie otworzył dyrektor poznańskiego oddziału IPN dr hab. Rafał Reczek, który przybliżył jego genezę i znaczenie. Kolejno głos zabierali także dr Adam Pleskaczyński, Dyrektor Biura Edukacji Narodowej IPN w Warszawie, Robert Gaweł, Wielkopolski Kurator Oświaty oraz Marta Szczesiak-Ślusarek, Naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu, która przybliżyła także postać nauczyciela nominowanego w Wielkopolsce i Ziemi Lubuskiej do nagrody im. Grażyny Langowskiej. W tym roku za wyróżniającą się pracę i wychowywanie młodzieży w duchu patriotycznym nagrodę tę otrzymał Janusz Waliszewski, nauczyciel z zespołu Szkół Technicznych w Pleszewie. Wyróżnienie i nagrody rzeczowe wręczyli: dr hab. Rafał Reczek, dr Adam Pleskaczyński i Robert Gaweł. Laureatowi gratulujemy.

Panel wykładowy rozpoczął dr Krzysztof Prętki (Kierownik Pracowni Historii Zdrowia Publicznego oraz Polityki Społecznej i Zdrowotnej, Katedra Nauk Społecznych i Humanistycznych, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu), który przybliżył genezę, rozwój i konsekwencje eugeniki. Po tej prelekcji głos zabrał Tomasz Cieślak (Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Poznaniu), który opowiedział o niemieckich zbrodniach z pierwszego okresu okupacji niemieckiej w ramach operacji „Tannenberg” w Wielkopolsce oraz o pierwszej komorze gazowej w okupowanej Europie, uruchomionej przez Niemców w Forcie VII w Poznaniu w październiku 1939 r.

Wykład ten był wprowadzeniem do prezentacji gościa specjalnego forum Mag. Floriana Schwanningera, który przedstawił historię nazistowskiej eutanazji na Zamku Śmierci Hartheim w latach 1940-1944 oraz opowiedział historię zamku ze szczególnym uwzględnieniem zamordowanych tam ofiar. Gość odpowiedział także na pytania uczestników forum. Było to bardzo ważne dla polskiej strony wystąpienie z uwagi na fakt, że w Zamku Hartheim zginęła bliżej nieokreślona liczba polskich obywateli. Według Mag. Schwanningera lista liczy już ponad 2000 nazwisk. Była to także wyjątkowa okazja do spotkania się z Panem Schwanningerem, który wraz ze swoim zespołem dba o zachowanie pamięci o tych zbrodniach na terenie Austrii i z którym wielokrotnie spotykali się podczas Wyjazdów Pamięci do Górnej Austrii obecni na sali pracownicy pionu edukacyjnego IPN, a także członkowie rodzin polskich ofiar.

Zamek Hartheim był jednym z głównych ośrodków eksterminacyjnych wykorzystywanych przez Niemców w ramach „Akcji T4”, czyli likwidacji „istnień niewartych życia”. Tak eufemistycznie narodowi socjaliści określali osoby niepełnosprawne i upośledzone, które przeznaczali do likwidacji w imię czystości rasy aryjskiej. Mało jednak osób wie, że w Zamku Hartheim mordowani byli również więźniowie obozów koncentracyjnych m.in. z Dachau, Mauthausen i Gusen, w tym wielu Polaków, którzy byli przekonani, że jadą do „sanatorium”. Tak Niemcy przedstawiali to miejsce wycieńczonym i bliskim śmierci więźniom obozów koncentracyjnych. Zagłada więźniów odbywała się w ramach akcji „14f13”. Szacuje się, że w funkcjonującym od 1940 do 1945 r. obozie zagłady w Zamku Hartheim zostało zamordowanych w obu tych akcjach („Akcja T4” i „Akcja 14f13”) prawie 30 000 osób, ale liczba nie jest ostateczna. Do dzisiaj wiele polskich rodzin przekonanych

jest, że ich najbliżsi zginęli w KL Dachau lub KL Gusen, ale w rzeczywistości mogli zginąć w Hartheim, ponieważ Niemcy fałszowali dokumentację obozową.

Po krótkiej przerwie głos zabrała Marta Szczesiak-Ślusarek organizująca Wyjazdy Pamięci Instytutu Pamięci Narodowej i Stowarzyszenia Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych do Austrii, Niemiec i Włoch, która przybliżyła ich ideę i miejsca, które odwiedzają ich uczestnicy. Dr Paweł Przepióra Wójt Gminy Dopiewo zaprezentował nową grę i broszurę edukacyjną „Niemieckie zbrodnie w Lasach Pałędzia i Dąbrówki k. Zakrzewa w latach 1939-1942”, wydaną wspólnie przez IPN w Poznaniu i Gminę Dopiewo. Następnie prok. Marek Rabiega (Naczelnik Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Szczecinie) przybliżył przebieg śledztwa w sprawie zabójstw obywateli polskich na Zamku Śmierci Hartheim. Był to niezwykle ciekawy i interesujący panel edukacyjny.

W ramach wydarzenia odbyło się również spotkanie rodzin ofiar Zamku Śmierci Hartheim, a także panel dyskusyjny z ich udziałem, który poprowadziła Marta Szczesiak-Ślusarek. Wzięli w nim udział:

Elżbieta Rybarska - wnuczka Romana Durka, więźnia Fortu VII w Poznaniu, KL Dachau (nr

10568), zamordowanego w Hartheim 4 maja 1942 r.

Michał Łuczak – prawnuk Zygmunta Lipke, więźnia Fortu VII w Poznaniu, KL Dachau (nr 10736), KL Gusen (nr 6634), zamordowanego w Hartheim 18 sierpnia 1941 r.

Barbara Simińska-Barańska – prawnuczka Stanisława Szymaniaka, więźnia KL Dachau (nr 27324), zamordowanego w zamku Hartheim 26 lutego 1942 r.

Z uwagi na fakt, że w spotkaniu nie mogła wziąć udziału Klaudia Jasińska – rodzina Władysława Dudy, więźnia KL Buchenwald (nr 6751), KL Mauthausen (nr 56386), zamordowanego w Hartheim 16 sierpnia 1944 r., prowadząca dyskusję odczytała przesłany przez nią wzruszający list.

Spotkanie zakończył wykład „Zagłada «istnień niewartych życia» w Wielkopolsce w okresie drugiej wojny światowej na przykładzie likwidacji pensjonariuszy Domu dla Ubogich w Śremie”, który wygłosił dr Adam Podsiadły (historyk, dziennikarz, wykładowca akademicki) oraz prezentacja projektu „Przypisy do świata, czyli tęsknota za błękitem”, autorstwa Grażyny Gras Nowackiej (plastyk, performer, fotografik, członek Związku Polskich Artystów Fotografików) dotyczącego byłego Wojewódzkiego Zakładu dla Psychiczenie Chorych w Owińskach k. Poznania.

Forum było doskonałą okazją do wymiany doświadczeń, pogłębienia wiedzy, a także

możliwością spotkania wybitnych specjalistów zajmujących się tematyką II wojny światowej.

Podczas wydarzenia miała miejsce również premiera najnowszego filmu zrealizowanego przez IPN w Poznaniu i Głos Wielkopolski „Fort VII – obóz krwawej zemsty” oraz prezentacja wystawy elementarnej „Niemiecka operacja «Tannenberg» w Polsce” (autor: Tomasz Cieślak).

Tekst i koordynacja V Wielkopolskiego Forum Pamięci Narodowej: Tomasz Cieślak

Organizator:

Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu

Współpraca:

Stowarzyszenie Rodzin Polskich Ofiar Obozów Koncentracyjnych z siedzibą w Poznaniu

PLIKI DO POBRANIA

[Program \(pdf, 230.34 KB\) 01.12.2023 14:26](#)